

особистості майбутніх філологів.

Отже, запровадження акмеологічного підходу до процесу професійної підготовки майбутніх філологів створює необхідні умови для формування їх професійної суб'єктності, забезпечує здобувачам вищої освіти можливість успішної самореалізації і самоактуалізації в різних сферах майбутньої професійної діяльності, сприяє формуванню позитивного і творчого відношення до себе і оточуючих, а також готовності на досягнення вершин професіоналізму.

Мар'яна Бабишена
к. педагог. н., м. Херсон

Критерії та показники сформованості професійно значущих якостей майбутніх суднових офіцерів

Навчальний процес вищого навчального закладу у формування професійно значущих якостей майбутніх суднових офіцерів має бути спрямованим на стимулювання отримання знань, умінь і навичок, засвоєння професійно необхідної інформації, конкретизацію індивідуально-особистісного розвитку, досягнення як соціального, так і професійного статусу, на розвиток навичок самоконтролю, саморегуляції та самовдосконалення, розуміння специфіки професійної поведінки, вміння працювати над тими проблемами, що заважають напрацюванню професійного досвіду, знань, умінь і навичок.

Професійно значущі якості майбутніх суднових офіцерів визначаються комплексом професійних і психологічних чинників, а саме: набутими знаннями, вміннями і навичками у процесі фахового навчання, підготовленістю і спрямованістю особистості, співпаданням їх потреб, установок і мотивів майбутньої діяльності.

Критеріями оцінювання рівня сформованості професійно значущих якостей нами було визначено: процесуально-результативні чинники – взаємодія у комунікативно-ділових ситуаціях різного типу, динаміка активності, професійне використання теоретичних знань, умінь і навичок; емоційна сфера – задоволення, натхнення, захоплення або байдужість, тривожність, безпорадність, непевність; вольові зусилля – виконання навчальних завдань та самостійної роботи.

Проаналізовані наукові роботи О. Генисаретського [1], М. Носова [1], Б. Юдіна [1], Р. Каверіної [2], В. Хутмахера [3] приводять до узагальненого розуміння психологічної структури особистості як системотвірної професійно значущих якостей майбутніх фахівців. Безпосередньо, надавши перевагу таким рисам, як сміливість, упевненість, свобода,

довільність, повага до себе, у майбутнього фахівця відбуваються удосконалення процесу особистісного становлення, саморозвитку та самореалізації особистості.

До основних критеріїв оцінки знань, умінь та навичок курсантів включені їх обсяг, зміст, міцність, оперативність, гнучкість, конкретність і узагальненість, систематичність і системність, вміння викласти матеріал та застосувати його на практиці. У процесі розробки критеріальної бази дослідження ми виходили із загального визначення поняття «професійно значущі якості» та специфіки їх формування через цикл соціально-гуманітарних дисциплін. Компонентами процесу формування професійно значущих якостей було обрано когнітивний, мотиваційний та емоційно-вольовий.

Рівень сформованості *когнітивного компонента* буде демонструвати знання, уміння і навички та загальні уявлення про професійно значущі якості професійної діяльності майбутніх суднових офіцерів, їх прояви під час проходження плавальної практики. Для успішного засвоєння знань, практичного набуття умінь і навичок необхідні знання й навички професійної комунікації. За умови недостатності впливу суспільно-гуманітарних дисциплін на формування професійно значущих якостей не можлива адекватна професійна самореалізація майбутніх суднових офіцерів.

Мотиваційний компонент свідчить про замотивованість курсантів на майбутню професійну діяльність; про мотиви вивчення соціально-гуманітарних дисциплін та розуміння їх впливу на формування професійно значущих якостей для подальшої їх практичної реалізації, на врахування єдності підсистем викладання й учіння, які функціонують у нероздільній цілісності, взаємозв'язках і взаємовпливах, забезпечуючи розвиток значущих особистісних і професійних рис та якостей, впливає на формування їхніх ставлень, інтересів, ціннісних орієнтацій, професійних позицій, активність особистості, спрямованість її на об'єкт засвоєння, орієнтацію в соціальному та професійному середовищах

Емоційно-вольовий компонент передбачає ціннісне ставлення до процесу навчання, до формування професійно значущих якостей з метою особистісної і професійної самореалізації. Емоційно-вольовий компонент несе в собі домінуюче психологічне навантаження, оскільки саме в ньому виражається ставлення майбутніх суднових офіцерів до вимог навчального процесу і визначає його як своєрідне внутрішнє мірило формування професійно значущих якостей.

Цей вибір обґрунтовується тим, що професійні якості майбутніх суднових офіцерів включають в себе фахову та соціально-гуманітарну підготовку (когнітивна складова), професійні якості (емоційно-вольова складова), індивідуально-особистісну (особистісно-діяльнісна складова)

Таким чином, нами було виокремлено професійно значущі якості – індивідуально-особистісні, когнітивні, комунікативні, моральні, емоційно-вольові, організаторські – дали змогу визначити психологічний зміст і прояви цих якостей у майбутніх суднових офіцерів, які складають підґрунтя їх професійної діяльності.

З огляду на вище зазначені положення, було визнано за доцільне виокремити три рівні сформованості професійно значущих якостей майбутніх суднових офіцерів: високий, середній і низький. Високий рівень сформованості професійно значущих якостей майбутніх суднових офіцерів у процесі фахової підготовки характеризується такими показниками: чітке усвідомлення чіткі ознаки майбутньої професійної діяльності, вони мають високі показники готовності до професійної самореалізації, вміння висловлювати думку та аргументовано її відстоювати, наявність до аналізу, синтезу та умінь встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, критичність та самокритичність, соціальна пластичність через толерантність, наявність лідерських та управлінських якостей. Середній рівень сформованості професійно значущих якостей майбутніх суднових офіцерів свідчить про очевидні уявлення щодо майбутньої професійної діяльності, характеризуються наявністю базових знань, умінь і навичок достатній для реалізації у подальшій професійній діяльності. Здатність до аналізу, проте самостійно не завжди аргументують події, явища, проблеми взаємодії з оточенням. Низький рівень сформованості професійно значущих якостей майбутніх суднових офіцерів свідчить про розуміння суттєвих ознак понять, явищ і закономірностей, простежує наявність зв'язків між ними, а також застосовує знання в стандартних ситуаціях, уміють робити узагальнення, проте їм бракує власних суджень, здатності самостійно здійснювати основні види навчальної та практичної діяльності, частіше за все виявляють ознаки інтровертованості через невпевненість у собі.

Сукупність критеріїв, показників та рівнів діагностики сформованості професійно значущих якостей майбутніх суднових офіцерів через дисципліни суспільно-гуманітарного циклу забезпечує в ході експериментального дослідження надійність та вірогідність отриманих результатів відповідно до обраної теми дослідження.

Список використаних джерел:

1. Державні стандарти професійної освіти: теорія і методика : монографія / С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало, В. Л. Петренко [та ін.] : за ред. Н. Г. Ничкало. – Хмельницький : [б. в.], 2002. – 334 с.

2. Каверина Р. Д. Психологическая систематика профессий типа «человек-человек» в целях профессиональной ориентации : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. психол. наук / Р. Д. Каверина. – Л., 1981. – 22 с.

3. Hutmacher Walo. Key competencies for Europe [Electronic Resource] : report of the Symposium (Berne, Switzerland, 27–30 March 1996). A secondary education for Europe / Walo Hutmacher. – Strasburg : Council for Cultural Co-operation (CDCC), 1997. – 72 p. – Mode of access: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED407717.pdf>.